

Додаток 14
до Положення про організацію
освітнього процесу в Таврійському
національному університеті імені В.І.
Вернадського

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра конституційного та міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор інституту

О.О. Ляшко
«__» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ»

за спеціальністю

081 Право

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Київ – 2019 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Історія держави і права України» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за спеціальністю 081 Право ступеня вищої освіти бакалавр, за денною та заочною формою навчання.

Розробник:

Петров Є.М. – старший викладач кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри конституційного та міжнародного права _____

Протокол №1 від 30 серпня 2019 року

Завідувач кафедри
конституційного та міжнародного права

—В.Ю. Швачка

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування Показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань	Статус дисципліни: <i>обов'язкова</i>	
	081 Право Спеціальність		
Кількість розділів –	Спеціалізація:	Рік підготовки	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150	(назва)	Семестр	
		1-й	1-й
	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		24 год.	12 год.
		Семінарські	
		32 год.	2 год.
		<u>Самостійна робота</u>	
		<u>94 год.</u>	<u>136 год.</u>
		Вид контролю:	
Екзамен	Екзамен		

примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33% / 67%

для заочної форми навчання – 8% / 92 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формувати всебічно розвинену та соціально активну особу, Історія держави і права України покликана забезпечити глибокі знання історичного розвитку державності українського народу, особливостей його національного права; вміння визначити вклад національних цінностей у загальнолюдські; переконливо засвоїти ідеали гуманізму та демократії; формувати історичну свідомість як основу всієї суспільної свідомості; привити самостійні, творчі, пізнавальні навички підходу до історичного минулого та реального сьогодення.

Завдання – вивчення процесу державно-правового розвитку українського народу з найдавніших часів до сьогодення, а також історичні типи і форми держави і права, політичні установи та правові інститути в їх історичному розвитку. Розглянути роль і значення держави і права у житті українського суспільства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- оволодіти сучасними методами історичного пізнання, історичним термінологічно-понятійним апаратом;
- зрозуміти сутність, природу та генезис історичних явищ, вміти здійснювати їх аналіз та узагальнення, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і процесів;
- виважено оцінювати роль суб'єктивних і об'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах вітчизняної історії;
- знати основні праці вітчизняних і зарубіжних істориків, присвячених актуальним проблемам історії української державності і права;
- на основі методів наукового пошуку опанувати новітні історичні концепції, оволодіти елементами наукового підходу до вивчення архівних матеріалів з історії української державності і права.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекц	практ	лаб	інд	с.р.		лекц	практ	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
<i>Тема 1. Предмет, періодизація, історіографія.</i>	10	1				9	10					10
<i>Тема 2. Найдавніші державні утворення та право на території Північного Причорномор'я і Приазов'я (середина I тис. до н. е. – V ст. н. е.)</i>	10	1	2			7	10					10
<i>Тема 3. Становлення та розвиток державності і права у східних слов'ян. Держано-правові інститути давньоруської держави – Київської Русі (IV ст. – XII ст.)</i>	12	2	4			6	10	2				8
<i>Тема 4. Держава і право на території Південно-Західної Русі в період політичної в період політичної роздробленості. Політико-правові інститути Галицько-Волинського князівства (XII – пер. пол. XIV ст.)</i>	10	2	2			6	11		1			10
<i>Тема 5. Державний устрій і право на території Південно-західної Русі в період подолання феодальної роздробленості. Політико-правові інститути в українських землях, що знаходились під владою Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої (кінець XIV ст. – перша половина XVII ст.)</i>	12	2	2			8	10	2				8
<i>Тема 6. Суспільно-політичний устрій і право України у період народно-визвольної війни під керівництвом Б. Хмельницького. Формування української національної державності. Союз України з Московською державою та його основні риси.</i>	10	2	2			6	10	2				8

<i>Тема 7. Суспільно-політичний лад і право козацько-гетьманської держави. Самоврядування (автономія) України-Гетьманщини. Ліквідація української державності (друга половина XVII ст. – кінець XVIII ст.)</i>	10	2	2			6	10					10
<i>Тема 8. Суспільно-політичний лад і право на території України у першій половині XIX ст.</i>	10	2	2			6	10					10
<i>Тема 9. Суспільно-політичний лад і право України у другій половині XIX ст.</i>	10	2	2			6	12	2				10
<i>Тема 10. Суспільно-політичний лад і право України в період з початку XX ст. до 1917 р.</i>	10	1	1			8	10					10
<i>Тема 11. Суспільно-політичний лад і право західноукраїнських земель у період австрійського панування (1772-1918 рр.)</i>	10	1	1			8	10					10
Разом за змістовим модулем 1	114	18	20			76	113	8	1			104
Модуль 2												
Змістовий модуль 2.												
<i>Тема 12. Суспільно-політичний лад і право України у період державотворчих пошуків 1917-1921 рр.</i>	12	2	4			6	13	2	1			10
<i>Тема 13. Радянська держава і право в Україні (1917 р. — початок 90-х рр.)</i>	12	2	6			4	12	2				10
<i>Тема 14. Розпад СРСР відродження незалежної держави Україна, шляхи її розбудови</i>	12	2	2			8	12					12
Разом за змістовим модулем 2	36	6	12			18	37	4	1			32
Усього годин	150	24	32			94	150	12	2			136

4. Теми семінарських занять

Семінарське заняття №1 (2 год.)

Стародавні держави і право на території Північного Причорномор'я

1. Особливості виникнення держав Північного Причорномор'я.
2. Скіфська держава і право.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
4. Боспорське царство.

Семінарське заняття №2 (2 год.)

Ранньофеодальна держава Київська Русь

1. Формування державності у східних слов'ян.
2. Виникнення Давньоруської держави.
3. Розповсюдження християнства.
4. Суспільний устрій.
5. Державний лад.

Семінарське заняття №3 (2 год.)

Джерела та основні риси права Київської Русі

1. Джерела давньоруського права.
2. Руська Правда – видатна пам'ятка давньоруського права.
3. Система правових норм Київської Русі.
4. Характерні риси давньоруського права.
5. Суд та процес.

Семінарське заняття №4 (2 год.)

Галицько-Волинська держава та її право

1. Утворення та історична доля Галицько-Волинського князівства.
2. Монголо-татарське нашествя та його наслідки.
3. Суспільний лад.
4. Державний устрій.
5. Правова система.

Семінарське заняття №5 (2 год.)**Литовсько-Руська держава та її право**

1. Формування Литовсько-Руської держави.
2. Суспільний устрій.
3. Державний лад.
4. Магдебурзьке право.
5. Судочинство та судова система.
6. Джерела та характерні риси права.

Семінарське заняття №6 (2 год.)**Суспільно-політичний лад і право на українських
Землях у складі Речі Посполитої**

1. Україна у складі Речі Посполитої.
2. Суспільний устрій.
3. Виникнення українського козацтва.
4. Запорізька Січ.
5. Державний лад.
6. Судочинство.
7. Основні риси права.

Семінарське заняття №7 (2 год.)**Держава і право Гетьманщини**

1. Створення української національної держави.
2. Переяславська угода 1654 р.
3. Зміни в суспільному устрої.
4. Органи автономної влади та управління Гетьманщини.
5. Ліквідація автономії України.
6. Джерела та основні риси права.
7. Конституція Пилипа Орлика.

Семінарське заняття №8 (2 год.)**Суспільно-політичний устрій і право України у XIX – початку XX ст.**

1. Суспільний устрій на українських землях.
2. Державний лад.
3. Судочинство.
4. Право.
5. Суспільно-політичний устрій і право в Галичині, Північній Буковині та Закарпатті.

Семінарське заняття №9 (2 год.)**Національна державність доби української революції. УНР періоду Центральної Ради**

1. Початок діяльності Центральної Ради.
2. Організація державної влади.
3. Місцева влада й місцеве самоврядування.
4. Судова система.
5. Законодавча діяльність.
6. Універсали Центральної Ради.

Семінарське заняття №10 (2 год.)**Українська держава гетьмана П. Скоропадського**

1. Утворення Української Держави.
2. Державний лад.
3. Судова система та правоохоронні органи.
4. Законодавство.

Семінарське заняття №11 (2 год.)**Українська Народна республіка періоду Директорії**

1. Утворення та перші кроки Директорії.
2. Державний лад.
3. Судова система.
4. Законодавство.
5. Західноукраїнська Народна Республіка.
6. Органи влади ЗУНР.

Семінарське заняття №12 (2 год.)**Становлення в Україні радянської державності**

1. Конституційне оформлення радянської влади в Україні.
2. Утворення Союзу РСР і подальше обмеження УСРР.
3. Державний устрій УСРР в 20-30-ті роки.
4. Центральні органи влади УСРР.
5. Становлення органів захисту радянської влади.
6. Формування основ радянського права.
7. Кодифікація радянського законодавства в Україні.

Семінарське заняття №13 (2 год.)**Держава і право України за тоталітарного режиму**

1. Надзвичайне законодавство СРСР 30-х рр. ХХ ст.
2. Конституційне та надзвичайне законодавство 30-х років.
3. Централізація правоохоронної системи та посилення ролі позасудових репресивних органів.
4. Система правоохоронних органів.
5. Державність і право на західноукраїнських землях.

Семінарське заняття № 1 4(2 год.)**Держава і право України у роки другої світової війни**

1. Приєднання Західної Волині, Східної Галичини, Північної Буковини та частини Бессарабії до складу УРСР.
2. Перебудова вищих органів державної влади й управління в роки війни.
3. Окупаційний режим. Рух опору.
4. Зміни у правовій системі УРСР під час другої світової війни.
5. Законодавство в умовах воєнного часу.

Семінарське заняття № 1 5(2 год.)**Радянська державність та право в Україні (1945 – 1991 р.)**

1. Соціально-економічний розвиток.
2. Вищі органи державної влади і державного управління.
3. Місцеві органи влади й управління.
4. Судова система.
5. Розвиток правової бази.
6. Держава і право України в період перебудови.

Семінарське заняття №16 (2 год.)

Державність і право України на сучасному етапі

1. Розбудова незалежної Української держави.
2. Конституційний процес. Конституція України 1996 р.
3. Державний лад.
4. Правоохоронні органи.
5. Судова реформа.
6. Реформування національного законодавства.
7. Розвиток окремих галузей права.

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Найдавніші державні утворення та право на території Північного Причорномор'я і Приазов'я (середина I тис. до н. е. – V ст. н. е.)	14	4
2.	Становлення та розвиток державності і права у східних слов'ян. Держано-правові інститути давньоруської держави – Київської Русі (IV ст. – XII ст.)	5	12
3.	Держава і право на території Південно-Західної Русі в період політичної в період політичної роздробленості. Політико-правові інститути Галицько-Волинського князівства (XII – пер. пол. XIV ст.)	5	6
4.	Державний устрій і право на території Південно-західної Русі в період подолання феодалної роздробленості. Політико-правові інститути в українських землях, що знаходились під владою Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої (кінець XIV ст. – перша половина XVII ст.)	3	16
5.	Суспільно-політичний устрій і право України у період народно-визвольної війни під керівництвом Б. Хмельницького. Формування української національної державності. Союз України з Московською державою та його основні риси.	5	12
6.	Суспільно-політичний лад і право козацько-гетьманської держави. Самоврядування (автономія) України-Гетьманщини. Ліквідація української державності (друга половина XVII ст. – кінець XVIII ст.)	5	16
7.	Суспільно-політичний лад і право на території України у першій половині XIX ст.	7	6
8.	Суспільно-політичний лад і право України у другій половині XIX ст.	5	12
9.	Суспільно-політичний лад і право України в період з початку XX ст. до 1917 р.	8	6
10.	Суспільно-політичний лад і право західноукраїнських земель у період австрійського панування (1772-1918 рр.)	8	6
11.	Суспільно-політичний лад і право України у період державотворчих пошуків 1917-1923 рр.	1	30
12.	Радянська держава і право в Україні (1917 р. — початок 90-х рр.)	1	60
13.	Розпад СРСР відродження незалежної держави Україна, шляхи її розбудови	5	12
	Разом	72	198

6. Індивідуальні завдання Не передбачено.

7. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної, методичної літератури або з джерел права, через екран тощо.

Репродуктивний метод. Студенти застосовують вивчене на основі зразка, ситуації або правила.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи з джерелами.

Проблемно-хронологічний метод передбачає аналіз та узагальнення правового матеріалу окремих проблем, які розглядаються в хронологічній послідовності. Та тісно пов'язаний з ним **метод періодизації**. Це зумовлено специфікою історичної науки, що досліджує матеріал в хронологічній послідовності, визначаючи періоди та етапи, які характеризуються певними ціннісними орієнтирами суспільства, якісно визначеними особливостями суспільно-політичного життя, державного ладу та права, специфікою соціально-економічних відносин, певним типом правосвідомості та суспільно-політичного мислення.

Формально-юридичний метод передбачає з'ясування студентами чинних норм права, їх аналіз, узагальнення, класифікацію, конструювання нових понять на основі вже існуючих в праві понять і визначень. Він дає можливість з'ясувати події та факти, які вирізняються від інших тим, що мають правове значення. Формально-юридичний метод дає можливість з'ясувати внутрішній зміст законів, їх взаємозв'язок в межах тієї чи іншої правової системи. В сфері історичного вивчення права догматична юриспруденція має ціль виявити окремі юридичні факти, проаналізувати їх подібність та відмінність, вона дає можливість дослідникам їх описати та класифікувати за родовими ознаками.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше.

8. Методи контролю

У процесі семінарських занять викладачем застосовуються наступні методи контролю: письмові аудиторні контрольні роботи, тестові завдання, експрес-опитування, модульний контроль.

Після закінчення вивчення навчальної дисципліни “Історія держави і права зарубіжних країн” складається усний залік (I семестр) та екзамен (II семестр).

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Система модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень студентів I–V курсів однакова для всіх дисциплін. У структурі кожного модуля з усіх навчальних дисциплін оцінюються такі складники:

Аудиторна робота студента	Самостійна робота студента	Модульна контрольна робота
------------------------------	-------------------------------	-------------------------------

Рейтинг кожного модуля обчислюється однаково для всіх навчальних дисциплін.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в національній 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять позначаються «0».

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на 10^1 . Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **50**.

За рішенням кафедри згідно з установленими кафедрою критеріями поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) може здійснюватися за **10-бальною** шкалою (від 0 до 10). У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до цілого числа. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на 5^2 .

¹ Наприклад, протягом семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: «5», «3», «5», «4», «5», «4». Середня арифметична оцінка становить **4,33**, з округленням до десятої частки – **4,3**. Отриману оцінку множимо на **10**: $4,3 \times 10 = 43$. Це число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

² Наприклад, упродовж семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: «3», «5», «7», «6», «9», «8». Середня арифметична оцінка становить **6,3**, з округленням до цілого числа – **6**. Цю оцінку множимо на **5**: $6 \times 5 = 30$. Отримане число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Наприкінці семестру всі студенти виконують модульні контрольні роботи з усіх дисциплін. Модульні контрольні роботи оцінюються в 4-бальній системі («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»)). Ці оцінки трансформуються в **рейтинговий бал за МКР** у такий спосіб:

- для дисциплін, з яких передбачено підсумковий контроль у формі екзамену (диференційованого заліку):

«відмінно» – 20 балів;

«добре» – 16 балів;

«задовільно» – 12 балів;

«незадовільно» – 8 балів.

Неявка на МКР – 0 балів.

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР.

Підсумковий контроль **Екзамен (диференційований залік)**

Студентам, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **63 – 70**, за рішенням кафедри може бути виставлена підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою «відмінно», за шкалою ЄКТС – **A**. **Підсумковий рейтинговий бал** виставляється шляхом додавання до семестрового рейтингового бала студента **30 балів**.

Екзамен (диференційований залік) може відбуватися в усній формі, письмовій формі або складатися з письмової та усної частин. Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь студента на екзамені (диференційованому заліку) у 4-бальній шкалі. Ця оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«відмінно» – 30 балів;

«добре» – 23 бали;

«задовільно» – 18 балів;

«незадовільно» – 0 балів.

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за підсумковим рейтинговим балом (сума семестрового рейтингового бала та екзаменаційного бала) за таблицею:

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Якщо студент на екзамені (диференційованому заліку) з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»)), то такому студенту виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

Якщо навчальна дисципліна викладається більше одного семестру і з цієї дисципліни передбачено підсумковий контроль у формі екзамену (диференційованого заліку) лише в останньому семестрі, а в попередньому семестрі/(ах) – залік, то екзамен (диференційований залік) приймається лише з урахуванням семестрового рейтингового бала за **останній семестр**, що передуює екзамену (диференційованому заліку). При цьому на екзамен (диференційований залік) виноситься **весь обсяг** навчального матеріалу з цієї дисципліни.

Дисципліни за вибором Університету і за вільним вибором студента циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, курси за вибором, спецкурси, навчальні дисципліни, з яких передбачено **лише лекційні заняття і підсумковий контроль у формі екзамену**, оцінюються таким чином. Вивчення кожної зазначеної дисципліни завершується написанням студентами модульної контрольної роботи (МКР), під час якої перевіряється засвоєння студентами програмного матеріалу курсу, винесеного як на аудиторну, так і на самостійну роботу. Кожне питання МКР оцінюється у 4-бальній шкалі («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»)), потім встановлюється середнє арифметичне з цих оцінок з округленням до десятої частки. Середньоарифметичне значення помножується на **10**. Результат є семестровим рейтинговим балом з навчальної дисципліни.

На екзамені з навчальної дисципліни кожне питання екзаменаційного білета також оцінюється у 4-бальній шкалі («відмінно» – «5», «добре» – «4», «задовільно» – «3», «незадовільно» – «2»), після чого встановлюється середнє арифметичне значення з цих оцінок з округленням до десятої частки. Середнє арифметичне значення помножується на **10**; отриманий бал становить екзаменаційний рейтинговий бал за навчальну дисципліну.

Підсумковий рейтинговий бал студента за вивчення навчальної дисципліни є сумою семестрового рейтингового бала й екзаменаційного рейтингового бала. Підсумкова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС виставляється за таблицею:

Підсумковий рейтинговий бал студента	Оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

10. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Предмет, метод та історіографія курсу «Історія держави і права України».
2. Особливості виникнення та розвитку державотворчих процесів на території Північного Причорномор'я.
3. Ознаки зародження рабовласницьких держав на території України.
4. Процес переходу від первіснообщинного ладу до державних утворень.
5. Характеристика військової демократії, як перехідного періоду.
6. Ознаки державності у кіммерійців.
7. Рабовласницька держава і право скіфів.
8. Загальна характеристика політичної історії скіфів.
9. Античні міста-держави на території України, їх державний устрій.
10. Державний устрій та право Боспорського царства.
11. Ранньофеодальна держава Київська Русь.
12. Суспільний лад Київської Русі.
13. Державний устрій Київської Русі.

14. Договори Київської Русі з Візантією.
15. Прийняття християнства як державної релігії в Київській Русі.
16. Джерела та основні риси права Київської Русі.
17. Руська правда – видатна пам'ятка давньоруського права.
18. Статут Володимира Мономаха 1113 року.
19. Утворення Галицько-Волинського князівства.
20. Суспільний лад Галицько-Волинської держави.
21. Правова система Галицько-Волинської держави.
22. Формування Литовсько-Руської держави.
23. Польсько-литовські унії.
24. Кревська унія 1385 року.
25. Грюнвальдська битва та її наслідки.
26. Суспільний лад Литовсько-Руської держави.
27. Магдебурзьке право в Литовсько-Руській державі.
28. Правова система Литовсько-Руської держави.
29. Литовські статути.
30. Люблінська унія 1569 року та її наслідки.
31. Структура влади після Люблінської унії.
32. Судова система: до та після Люблінської унії.
33. Правове становище України у складі Речі Посполитої.
34. Співвідношення князівської (королівської) влади з представницькими органами влади у Великому князівстві Литовському та Польському королівстві.
35. Берестейська церковна унія 1596 року.
36. Основні риси права Речі Посполитої.
37. Запорозька Січ.
38. Козацько-гетьманська держава.
39. Зборівський договір 1649 року.
40. Умови Білоцерківського договору 1651 року.
41. Українсько-московський договір 1654 року.

42. Гадяцький договір 1658 року.
43. Правова система гетьманської держави.
44. Соціально-політичний лад і право на Західноукраїнських землях.
45. Державність та право на українських землях у складі Російської імперії.
46. Реформи 60-х – 70-х років в Російській імперії.
47. Селянська реформа 1861 року. Ліквідація кріпосного права.
48. Земська та Судова реформа 1864 року.
49. Міська реформа 1870 року.
50. Правова система Російської імперії.
51. Універсали Центральної Ради: від автономії до незалежності.
52. Соціальна політика уряду Центральної Ради.
53. Національна політика Центральної Ради.
54. Правова система УНР.
55. Державний устрій Української гетьманської держави.
56. Правова система Української гетьманської держави.
57. Директорія Української Народної Республіки (листопад 1918 р. - листопад 1920 р.).
58. Акт соборності УНР та ЗУНР.
59. Анархістський рух в Україні (1918 – 1920 рр.). Нестор Махно.
60. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1921 рр.).
61. Політика воєнного комунізму в Україні.
62. Становлення радянської влади в Україні.
63. Конституція УСРР 1919 року.
64. Становлення органів захисту радянської влади.
65. Формування основ радянського права.
66. Соціалістична державність і право в Україні (1921 – 1929 рр.).
67. Державний лад в період НЕПу.
68. Утворення Союзу РСР. Зміни в державному статусі УСРР.
69. Різниця у підходах В.Леніна та І.Сталіна до проблеми утворення СРСР, перетворення вищих органів влади РСФСР на союзні, позиції партійно-

державних лідерів України з цього питання.

70. Держава і право України в період панування тоталітарного режиму (1929 – 1938 рр.).
71. Централізація правоохоронної системи та посилення ролі позасудових репресивних органів.
72. Конституція УСРР 1929 року.
73. Конституційне та надзвичайне законодавство 30-х років.
74. Державність і право на Західноукраїнських землях.
75. Держава і право України в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).
76. Приєднання Західної Волині та Східної Галичини до складу УРСР.
77. Приєднання Північної Буковини та частини Бессарабії до складу УРСР.
78. Зміни у правовій системі УРСР під час Другої світової війни.
79. Держава і право України в повоєнні роки та в період «десталінізації» (1945 – 1960 рр.).
80. Реформування судових та правоохоронних органів в період «десталінізації».
81. Держава і право України в період неототалітарного режиму (середина 1960-х – середина 1980-х рр.).
82. Нові тенденції розвитку за Конституцією 1978 р., закони союзного центру про Верховний Суд СРСР, прокуратуру, адвокатуру, держарбітраж, відповідні зміни в Основи законодавства про судоустрій СРСР і союзних республік.
83. Держава і право України в період перебудови (1985 – 1991 рр.).
84. Перебудова. Зміни у державному статусі Української РСР.
85. Держава і право України на сучасному етапі.
86. Розбудова Української незалежної держави.
87. Декларація про державний суверенітет України 1990 року.
88. Акт незалежності України 1991 року.
89. Референдум про незалежність України.
90. Конституція України 1996 року.

11. Методичне забезпечення

- підручники та нормативно-правові акти, визначені у списку рекомендованої літератури;
- наукова література (монографії, наукові статті, збірники наукових праць);
- тести з усіх тем дисципліни;
- практичні завдання з усіх тем дисципліни;
- електронний варіант усіх лекцій.
- навчально-методичний комплекс з курсу «Історія держави і права України».

12. Рекомендована література

а) Підручники і посібники

1. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. - Львів, 1991.
2. Історія русів. - К., 1991.
3. Історія держави і права України. За ред. А. Й. Рогожина. - К., 1996. - У 2-х частинах.
4. Історія держави і права України. Под ред. В.Г.Гончаренко. Навчальний посібник. К., 1996.
5. Історія України. Курс лекцій у двох книгах. - К., 1991-1992.
6. Історія України: нове бачення. У 2-х т. - К., 1995.
7. Субтельний О. Історія України. - К., 1991.
8. Трофанчук Г.І. Історія держави та права України: навчальний посібник / Г.І.Трофанчук. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 568 с.
9. Коваль М.В., Кульчицький С.В., Курносів В.О. Історія України. - К., 1992.
10. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. З історії української державності. - Львів, 1992.
11. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. - Львів, 1996.
12. Чубатий М. Огляд історії українського права. - К., 1994.

б) Збірники документів і нормативних матеріалів

13. Василенко М.П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права в XVII-XVIII в.в. - К., 1927.
14. Василенко М.П. Матеріали до історії українського права. - К., 1929.
15. Вісник Генерального Секретаріату України. -1917-1918.
16. Вісник державних законів і розпоряджень ЗО УНР. - 1919.
17. Голод 1932-1933 р.р. на Україні: очима істориків, мовою документів. К., 1990.
18. Гунчак Т. Українська революція. Документи 1919-1921 р.р. -Нью-Йорк, 1984.
13. Державний вісник. 1918.
19. Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: Зб. док-тів. - К., 1993.
20. Документи Богдана Хмельницького. 1648-1657 р. - Харків, 1961.
21. Законодательные акты Великого княжества Литовского XV-XVII в.в. -Л, 1936.
22. Історія держави і права України. Хрестоматія. - К., 1996.
23. Конституційні акти України. 1917-1920 р.р. - К., 1992.
24. Літопис руський. - К., 1990.

25. Літопис Самовидця. - К., 1971.
26. Мірчук П. Українська повстанська армія 1942-1952. Док-ти і мат-ли. - Львів, 1991.
27. Отмена крепостного права на Украине. Сб. док. И мат. - К., 1961.
28. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Зб. док. і мат. - К., 1994.
29. Образование Союза Советских Социалистических Республик: Сб. док.-М., 1972.
30. Памятники русского права. В восьми выпусках. - М., 1952-1961.
31. Повість врем'яних літ. - К., 1990.
32. Права, по которым судится малороссийский народ. - К., 1879. 35. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р. - К., 1997.
33. Саксонское зеркало. Памятники, комментарии, исследования. -М., 1985.
34. Собрание Малороссийских прав 1807 г. - К., 1992.
35. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції. - К., 1993.
36. Собрание узаконений Правительства УССР (СУ УССР). 1919-1990.
37. Статут Великого княжества Литовского 1588 года. Тексты. Справочник. Комментарии. - Минск, 1989.
38. Українська Центральна Рада: Док. і мат. У двох томах. - К., 1996. - т. 1. 4 березня-9 грудня 1917р.
39. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х томах. -К., 1997.
40. Постановление Съезда народных депутатов СССР "О политической и правовой оценке советско-немецкого договора о ненападении от 1939, принятая 24 декабря 1989 г. - Радянська Україна, - 1989, 25 декабря

в) спеціальна та історична література

41. Барон В. К. Україна після Сталіна; Нарис історії 1953—1985 рр. Львів, 1992.
42. Багалій Д. Нарис історії України. Київ, 1994.
43. В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. Київ, 1994.
44. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953 рр. Київ, 1994
45. Бойко О. }ї. Історія України у ХХ столітті: 20—90-ті роки, Ніжин. 1994.
46. Бойко О. Історія України. Запитання і відповіді. Київ, 1997
47. Борисенко В. Курс української історії. Київ, 1997.
48. Брайчевський М. Конспект історії України. Київ, 1993 Велика історія України: У 2 т. Київ, 1993.
49. Верига В. Нариси з історії України (кінець ХVІІІ — нотаток ХХ ст). Львів, 1996.
50. Верстюк. В. Ф., Дзюба О. М, Репринцев И. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні. Хронологічний довідник Київ, 1995.
51. Винокур О., Трубочанінов С. Давня і середньовічна історія України
52. Київ, 1996.
53. Грабовський С., Ставроян С., Шкляр Л. Нарис з історії українського
54. державотворення. Київ, 1995
55. Грицак Я. Нарис історії України Формування модерної української
56. нації ХІХ—ХХ ст. Київ, 1996.

57. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Київ, 1990. Грушевський М. Історія України—Руси: В 11 т., 12 кн. Київ, 1991-1998.
58. Гуржій О. Українська козацька держава у другій половині XVII—XVIII ст: кордони, населення, право Київ, 1996. Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст. Нариси політичної історії. Київ, 1993
59. Давня історія України: У 2 кн Київ, 1994, 1995
60. Державний центр Української Народної Республіки в екзилі. Статті і матеріали. Філадельфія; Київ; Вашингтон, 1993.
61. Донцов Д. Історія розпитку української державної ідеї. Київ, 1991
62. Дорошенко Д. Нарис історії України: У 2 т. 1992.
63. Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії. Київ, 1993
64. Єфименко О. Історія України та її народу. Київ, 1994.
65. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. Львів, 1993.
66. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. Київ, 1994.
67. Іванченко Р. П. Історія без міфів. Бесіди з історії української державності. Київ, 1996.
68. Ісаєвич Я. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. Львів, 1996.
69. Історія України. Київ, 1997
70. Історія України. Курс лекцій. У 2 кн Київ. 1991, 1992.
71. Історія України Львів, 1996
72. Історія української еміграції Київ, 1997
73. Історія Русів (переклад І. Драча) Київ, 1991
74. Історія українського війська: .У 2 т. Львів. 1992, 1996
75. Історія держави і права України. У 2 ч. Харків, 1993. Київ. 1996.
76. Історія держави і права України Курс лекцій Київ, 1996.
77. Історія держави і права України. Хрестоматія. Київ. 1996
78. Історія України в особах IX—XVIII ст. Київ. 1993.
79. Історія України в особах. XIX—XX ст. Київ. 1995.
80. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3 кн. Київ. 1994.
81. Історіографія історії України. Київ, 1996
82. Історія України в документах, матеріалах і спогадах очевидців Київ, 1991.
83. Коваль М. В., Кульчицький С. В, Курносів Ю. О Історія України. Київ, 1992
84. кононенко П. П. Українознавство. Київ, 1994
85. Копиленко О. Л., Копиленко М. Л. Держава і право України 1917— 1920. Київ, 1997. Король В. Історія України. Київ, 1995.
86. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. Париж, Нью-Йорк; Львів, 1991.
87. Костомаров М. Історія України в життєписах визначних її діячів. Київ, 1991.
88. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. Київ. 1996 Котляр М., Смолій В. Історія в життєписах Київ, 1994. Кремень В. Г., Табачник Д. В., Ткаченко В. М. Україна альтернативи поступу. Критика історичного досвіту. Київ, 1996 Крип'якевич І. Історія України. Львів, 1992.
89. Кульчицький В. С. Настюк М. І. Тищик Б. Й. Історія держави і права України, Львів, 1996

90. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки . Київ, 1994
91. Літопис нескореної України. Документи, матеріали, спогади: В 2 кн. Львів, 1997.
92. Лисяк-Рудчицький І. Історичні есе Київ, 1994 Т. 1—2 Малик Я., Вол К., Чуприна В. Історія української державності. Львів 1995.
93. Минуле України: підновлені сторінки. Київ, 1991. Муковський І., Лисечко О. Звитяги і жертвиність Українці на фронтах другої світової війни. Київ, 1996.
94. Ногаєвський І. Історія української держави ХХ ст. Київ, 1994. Нариси з історії українського національного руху. Київ, 1994 Нариси з історії України: новий погляд з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. Київ, 1996. Ч. 1.
95. Національні відносини в Україні у ХХ ст Збірник документів і матеріалів. Київ, 1994.
96. Національні процеси в Україні Документи і матеріали. У 2 кн. Київ, 1997
97. Павленко Ю, Храмов Ю. Українська державність у 1917—1919 рр. Київ, 1995.
98. Полонська Василенко Н. Історія України: У 2 т Київ. 1995
99. Реєнт О. Українська революція Київ, 1996.
100. Рибалко І. Історія України У 2 ч. Харків 1995, 1997.
101. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. Київ, 1993
102. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея ХVІІ-ХVІІІ ст. Київ, 1997 Солдатенко В. Ф. Українська революція: концепція і історіографія. Київ, 1997.
103. Сторінки історії України: ХХ ст. Посібник для вчителя . Київ, 1992.
104. Субтельний О. Україна: історія Київ, 1993.
105. Терещенко Ю., Курило В. Історія України. Київ, 1995.
106. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. Київ, 1996.
107. Україна: друга половина ХХ століття. Нариси історії. Київ, 1997
108. Українська державність: історія і сучасність. Тези доповідей наукової конференції 21-22 січня 1992 року Київ, 1992.
109. Українська державність у ХХ ст. Історико-політологічний аналіз. Київ, 1996
110. Українська ідея. Історичний нарис. Київ, 1995.
111. Українська Центральна Рада. Документи, матеріали: У 2 т. Київ, 1996. 1997. Українське державотворення Невитребуваний потенціал. Словник-довідник. Київ. 1997.
112. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2 т. Київ: 1997. Шевчук В. Козацька держава. Київ, 1995.

13. Інформаційні ресурси

1. Комп'ютерна правова система ЛІГА: ЗАКОН.
2. Правова інформаційно-пошукова система «Нормативні акти України» Експерт – Юрист.